

Bymiljøetaten, Bergen kommune

bymiljoetaten@bergen.kommune.no

Bergen, 1. november 2022

Dette innspillet sendes på vegne av Bergen og Hordaland Turlag (DNT), BirdLife Norge avd. Hordaland, Naturvernforbundet Hordaland, Norges Jeger- og Fiskerforbund Hordaland, og Bergen og Omland Friluftsråd.

Naturstrategi for Bergen

Høringsuttalelse fra Forum for natur og friluftsliv Hordaland

Forum for natur og friluftsliv (FNF) Hordaland ser at det er mye godt arbeid som ligger bak *Naturstrategi for Bergen*. I den følgende høringsuttalelsen kommer vi med noen innspill som forhåpentligvis kan bidra til at naturstrategien – og de videre planene og satsingene – kan bli enda bedre både for naturen og friluftslivet i Bergen kommune.

Strategiens visjon og mål

De to hovedmålene er godt formulert, og dekker både naturmangfold og rekreasjon/friluftsliv.

Under hovedmålet for naturmangfold står det at natur har en «egen verdi». Her antar vi at det er *egenverdi* som menes – altså en verdi uavhengig av hvilken verdi de måtte ha for oss mennesker. Vi savner for øvrig at perspektivet om naturens egenverdi kommer tydeligere frem i strategien som sådan. Dette er et perspektiv som i større grad bør gjennomsyre strategien i en tid der man kan få inntrykk at natur kun er viktig hvis den har en funksjon for oss mennesker.

I bakgrunn for strategien, på side 9, står det også: «Naturopplevelser er en viktig inngang til kunnskap og verdsetting av naturen. At befolkningen er glad i naturen er en forutsetning for å håndtere naturkrisen.» Dette må etter vår mening i større grad løftes fram gjennom hele dokumentet. Å vektlegge kunnskap og respekt for naturen i vår kontakt med den, er helt i tråd med visjonen for strategien.

Ordet *rekreasjon* treffer ikke godt som et samlebegrep for mennesket sin kontakt med naturen. Rekreasjon handler i dagligtalen og per definisjon om «hvile og adspredelse» (sitat fra Store norske leksikon), noe som også kan foregå helt utenom naturen. I denne planen er det ikke snakk om all slags rekreasjon, men *rekreasjon i naturen*, slik Stortingsmelding 18 (2015–2016) (side 10) definerer friluftsliv: «Opphold og fysisk aktivitet i friluft i fritiden med sikte på miljøforandring og

naturopplevelse». Friluftsliv kan omfatte alt fra telttur i fjellet, til å sitte under et tre og lytte til fuglesangen. Friluftsliv er det å være ute i naturen, med nettopp det formål å være ute i naturen.

Hovedmål – rekreasjon: alle bergensere skal ha daglig kontakt med natur, er en formulering som også kan fange dette med å sette mennesker i kontakt med natur for å øke kunnskap og omtanke for natur. Det er mer enn antroposentrisk nytte ved å gå tur eller søke ro, slik man må forstå definisjonen av rekreasjon. Ja, friluftsliv er definitivt rekreasjon, men det er også noe mer. Friluftsliv handler om samspillet med en natur som vi er en del av, og evnen til å ferdes og leve i denne naturen. Friluftslivet er opplevelse, det er utvikling av respekt, det er læring av kunnskap og av ferdigheter. Dersom det å ha daglig kontakt med naturen er viktig for læring, for oppleveling og for erfaring, blir begrepet rekreasjon etter vår mening for snevert.

Derfor mener vi planen sitt hovedmål bør omformuleres til *Hovedmål – friluftsliv*. Dette vil være mer presis begrepsbruk ettersom friluftsliv er et mer dekkende begrep, og bruk av ordet friluftsliv anerkjenner også en svært viktig sektor og kulturell faktor i Norge.

Satsingsområde 1: *Arealnøytralitet*

Arealnøytralitet er løftet frem som ett av fem satsingsområder i strategien (side 17), og blant annet på side 11 i strategien er også begrepet forklart nærmere. Så vidt vi kan se er ikke naturstrategien knyttet til en bestemt tidsperiode – slik planer gjerne er. Desto viktigere blir det å definere hvordan måloppnåelse av satsingsområder og lignende skal måles, ellers blir formuleringene for lite forpliktende når politikken skal utformes.

Når det gjelder arealnøytralitet, ville det vært relativt enkelt å sette seg mål som gjør at man stadig nærmer seg faktisk realisering av arealnøytralitet i den praktiske arealpolitikken – dvs. å fastsette målsettinger om årlig maksimal nedbygging av natur, inntil man når målet om arealnøytralitet – og ikke minst *når* dette målet/satsingsområdet skal realiseres i praktisk politikk.

Ser man på dagens arealpolitikk i Bergen – der Kommuneplanens arealdel (KPA2018) legger de overordnede føringene – er kommunen langt unna arealnøytralitet. Vi savner derfor formuleringer som jamfører dagens politikk med satsingsområdene som er nevnt i strategien – ikke minst når det gjelder satsingsområdet arealnøytralitet. Altså; hvordan har man tenkt å komme seg fra dagens arealpolitikk og over til arealnøytralitet, og hvor mange år skal dette ta?

Strategien må ta mål av seg til å påvirke den politikken som blir ført, og for å lykkes med dette må den i større grad kobles både til målbare og tidfestede målsettinger – ellers risikerer man at den blir en «sovende strategi» som blir fort vil bli glemt av de til enhver styrende politiske partiene.

Måling av arealnøytralitet

På side 20 er det foreslått tre indikatorer for å nå arealnøytralitet:

- Andel areal regulert til grønne formål
- Naturareal vernet
- Antall innvilgede omdisponeringer av dyrket/dyrkbar jord etter jordloven.

Etter hva vi kan se, er det bare den første av disse indikatorene som sier noe om hvordan kommunen ligger an når det gjelder arealnøytralitet som sådan – selv om kommunen her forhåpentligvis ikke bare mener «regulert» areal, men heller summen av regulerte grønne formål og områder som er avsatt til grønne formål i KPA. Formuleringen bør derfor endres til følgende, og bør da være den styrende indikatoren når det gjelder arealnøytralitet – de to andre indikatorene måler jo andre forhold. kan brukes til andre ting): «Andel areal av kommunens totale areal som er avsatt til grønne

formål i KPA og som er regulert til grønne formål i vedtatte, men ikke gjennomførte reguleringsplaner.» Ved full arealnøytralitet vil da denne andelen være på 100 prosent, hvis man forutsetter at det ikke skjer noen restaurering av «grå» arealer til grønne arealer (naturarealer).

For å kunne oppnå målet om arealnøytralitet, er første steg å velge seg en indikator som forteller noe om hvor langt fra målet man faktisk befinner seg pr. i dag; og da må man altså ha et tall som både tar hensyn til arealer som er regulert til grønne formål i reguleringsplaner som ikke har blitt realisert (enda) og til de arealene som er avsatt til grønne formål i KPA – og som da ikke regulert til noe formål.

Alternativt går det an – for enkelhets skyld – å se bort fra de arealene som allerede er regulert, og da heller tallfeste hvor store arealer som *ikke* er vist som grønnstruktur, LNF eller til andre grønne formål i KPA - altså hvor store arealer som er satt av fremtidig utbygging. Vi anbefaler at denne indikatoren blir gjeldende i arbeidet med å nå arealnøytralitet i Bergen kommune. Det er først og fremst disse arealene i KPA kommunen må se til når den har som målsetting å bli arealnøytral. I tillegg bør man også ha gående en prosess der man vurderer å skrote eldre reguleringsplaner av hensyn til verdifullt naturmangfold – noe kommunen har full anledning til å gjøre (en reguleringsplan er som kjent ikke en rettighet som er gitt tiltakshaver til «evig tid»).

Naturvernforbundet Hordaland: Arealpositivitet som et langsiktig mål

Naturvernforbundet Hordaland er – som i deres innspill til *Grønn strategi* (klimatategien)¹ – klare på at arealpositivitet bør være det langsiktige målet/ambisjonsnivået for arealforvaltningen i Bergen kommune. Dette betyr at man restaurerer mer natur fra «grå arealer» enn man bygger ned natur. Altså at man har som et overordnet og langsiktig mål at naturarealene i Bergen kommune skal øke år for år.

Satsingsområde 2: Bærekraftig bruk

Satsingsområde 2 skal støtte opp under målsetninger fra kommuneplanens samfunnsdel om å ha gode friluftslivsområder tilgjengelig for allmennheten. Satsingsområdet legger opp til å fjerne stengsler og styrke møteplasser, noe som er et viktig arbeid. I tillegg er det lagt vekt på balansert ferdsel for å unngå skade fra turgåere på natur og landbruk. På dette punktet kunne planen også trukket fram at det er viktig å kunne oppleve urørt natur og stillhet, og at det å ivareta disse kvalitetene i byfjellene er svært viktig for byens innbyggere. Også for å skape respekt og forståelse for urørt natur og villmark. Dette kunne blitt konkretisert ved å ha mål om å styrke vedlikeholdet av viktige friluftslivsområder i byfjellene på en måte som er i tråd med naturverdiene.

Satsingsområde 4: Ny natur og nye naturopplevelser

Vi er nå i FNs tiår for naturrestaurering (2021 –2030). Naturvernforbundet Hordaland har tidligere gitt innspill til kunnskapsgrunnlaget for *Strategi for blågrønne strukturer i Bergen*, som i løpet av prosessen har fått tittelen *Naturstrategi for Bergen*. Navnebyttet på strategien er både riktig og nødvendig.

For at Bergen skal bli den grønneste storbyen i Norge, må kommunen bli en spydspiss i arbeidet med å ta vare på naturen. Naturvernforbundet Hordaland har i sitt brev til Byrådet foreslått konkrete

---

¹ <https://naturvernforbundet.no/getfile.php/13184303-1663599177/Fylkeslag%20-%20Hordaland/Uttalelser/2022/220919%20Uttalelse%20Gr%C3%B8nn%20strategi%20Bergen.pdf>

tiltak og forslag til områder som vi mener at Bergen kommune bør prioritere å restaurere innen 2030².

For å utvikle Bergen som en by med tette bånd til naturen, er det svært viktig å følge opp målet om å «utvikle et likeverdig tilbud» for å sikre at alle kan få oppleve den fantastiske naturen. Å ha et likeverdig tilbud kan likevel handle like mye om kunnskaper og ferdigheter, som om fysiske strukturer. Naturen blir tilgjengelig (på naturen sine premisser) gjennom praksis. Da har tilrettelegging og formidling sin likeverdige plass. I tillegg til å gjøre fysiske tilretteleggingstiltak, bør kommunen derfor også styrke og støtte opp under formidling og opplæring som setter flere i stand til å være aktive, oppleve natur, og opptre naturvennlig.

Satsingsområde 5: Kunnskap og kommunikasjon

Under satsingsområde 5 *Kunnskap og kommunikasjon* står det at det er behov for ytterligere kartlegginger av naturmangfoldet i kommunen. Dette sier vi oss enige i, men den aller viktigste kartleggingen av naturmangfoldet i Bergen vil i alle tilfeller være knyttet til områder som er utsatt for utbygging – slik som f.eks. arealer som blir/er lagt ut til utbyggingsformål i KPA. Vi anbefaler derfor at Bergen kommune setter av penger til naturmangfoldkartlegging i forbindelse med arbeidet med ny KPA.

Det er også vel verdt å nevne at naturmangfoldet som blir berørt gjennom realisering av reguleringsplaner ofte ikke tilfredsstillende kravene som stilles bl.a. i naturmangfoldloven § 8. Unnlater man å utføre reelle naturmangfoldkartlegginger i forbindelse med utarbeidelse av reguleringsplaner, risikerer man at verdifullt naturmangfold går tapt for all fremtid.

Her står Kokstaddalen (Posten Bring sin plan) som et grelt eksempel på hvordan et stort naturområde har blitt vedtatt bygd ned – først gjennom KPA2018, deretter gjennom en områderegeringsplan, og nå gjennom en nylig vedtatt detaljreguleringsplan. Til tross for alle disse planene er det store mangler ved kunnskapsgrunnlaget som det endelige reguleringsvedtaket hviler på³. Dette bør etter vår mening kunne være en sak som naturforvaltningen i Bergen kommune kan ta lærdom av – ikke minst siden kunnskapsgrunnlaget om naturmangfold ikke kan sies å stå i forhold til de enorme naturinngrepene som kommunen gjennom reguleringsplanen har gitt grønt lys for.

Samhandling

I Bergen Kommune sin plan for frivillighet står det: «Flere av de frivillige organisasjonene i Bergen har en mengde av varierte tilbud, og de har ofte gode rutiner og rammer for sine frivillige som gjennomfører tilbudene. Det er derfor hensiktsmessig å inngå samarbeid med frivillige organisasjoner, istedenfor å skape egne kommunale tilbud drevet av frivillige.»

Dette gjelder også eksempelvis for tilrettelegging for friluftslivet i kommunen. Om kommunen lykkes med å skape samspill med byens frivillige, kan man nå flere av målene i strategien med færre midler. Kommunen står nå i en vanskelig situasjon der ukoordinert tilrettelegging av dugnadsgrupper har skapt problemer for både natur, friluftsliv og frivillighet. En strategi for natur og friluftsliv bør gi

---

² <https://naturvernforbundet.no/getfile.php/13167021-1618994569/Fylkeslag%20-%20Hordaland/Uttalelser/2021/210414%20NVH%20-%20Forslag%20til%20tiltak%20i%20Bergen%20kommune%20-%20naturrestaurering.pdf>

³ https://fnf-nett.no/hordaland/wp-content/uploads/sites/19/2022/06/2022-06-21_Fanaposten_-_2022-06-21_print.pdf

retning i denne diskusjonen, og man bør ta sikte på i større grad å bruke og samarbeide med frivillige organisasjoner, som sitter på stor kompetanse og store ressurser.

Planarbeid og videre satsinger

Dokumentet *Planarbeid og videre satsinger* – som også er på høring – gir forslag til hvilke planer og satsinger som skal bidra til oppfølging av naturstrategien. Dokumentet gir en god oversikt, samtidig som det også viser hvor oppstykket natur- og friluftslivsforvaltningen i Bergen kommune er; kommunen bør kanskje stille seg spørsmålet om man det er å foretrekke å forvalte natur- og friluftslivsinteressene i kommunen på en enklere og mer effektiv og treffsikker måte ved hjelp av færre planer og færre verktøy og indikatorer – jamfør eksempelvis vårt nevnte enkle forslag til indikator for å nå satsingsområdet *arealnøytralitet*.

Det er i denne forbindelse verdt å nevne at flere kommuner i gamle Hordaland fylke har gått rett på en utarbeidelse av en kommunedelplan for naturmangfold⁴, mens Bergen kommune altså først velger å bruke verdifull tid på å lage en naturstrategi, for deretter å lage enten en kommunedelplan for naturmangfold eller en temaplan for naturmangfold, i tillegg til mer konkrete planer (handlingsplan) for friluftslivet. Her anbefaler vi for øvrig at kommunen heller utarbeider en kommunedelplan enn en temaplan om naturmangfold – bl.a. fordi en kommunedelplan skal følge plan- og bygningslovens prosesskrav for planer, bl.a. med krav til mulighet for medvirkning fra befolkningen.

På side 13 i *Planarbeid og videre satsinger* står det at «det anbefales å starte med et grøntregnskap, da vi per i dag ikke har tilstrekkelig kunnskap om naturverdiene i Bergen til å utforme et arealregnskap». Dette finner vi noe merkelig; et arealregnskap forutsetter ikke – slik vi forstår det – noen detaljert naturtypekartlegging. Sabima skriver eksempelvis at et arealregnskap kan ta utgangspunkt i tall fra KOSTRA⁵; det holder altså trolig med en grovinndeling av kommunens naturtyper for å få en oversikt over hvilke arealer som blir bygget ned. Man skulle tro at dette var informasjon som var mulig for Bergen kommune å hente ut fra allerede eksisterende databaser – enten fra KOSTRA eller fra andre steder. Å ikke gå for et arealregnskap virker for defensivt.

Vi ønsker også å foreslå at Bergen kommune lager et *arealbudsjet* – særlig i forbindelse med arbeidet med ny KPA.

Etter vår mening bør strategien i større grad presentere delmål og også hvilke deler av kommunen som har ansvaret for oppfølging – da blir det enklere å få til praktisk målrettet arbeid. I alle tilfeller er det viktig at handlingsplaner og andre senere planer blir konkrete i alle ledd, inneholder årlige delmål og spesifisering av ansvarsområder for alle de gode intensjonene som kommer frem i naturstrategien.

Planstrategien må også sees i en regional sammenheng, der det bør legges opp til et samarbeid om arealpolitikk som gjelder Bergen og kommunene rundt – slik at ikke Bergens mål om arealnøytralitet

---

⁴ To FNF-uttalelser som gjelder oppstart og planprogram for kommunedelplaner for naturmangfold:

- Austevoll kommune: https://fnf-nett.no/uttalelser-horinger/wp-content/uploads/sites/19/2022/01/Horingsinnspill-KDP-naturmangfold-Austevoll-kommune_FNF-Hordaland_130122.pdf
- Austrheim kommune: https://fnf-nett.no/uttalelser-horinger/wp-content/uploads/sites/19/2022/05/Oppstart-av-KDP-naturmangfold_Austrheim-kommune_FNF-Hordaland_130522.pdf

⁵ <https://www.sabima.no/et-arealnøytralt-norge/>.

gjør det enklere for kommuner i nærheten å bygge ned sin natur. Her har også fylkeskommunen, som regional planmyndighet, et ansvar.

Handlingsplan for natur og rekreasjon – fysiske tiltak

Her mener vi at naturmangfoldet og friluftslivet bør få hver sine handlingsplaner, og ikke en felles handlingsplan, slik det ser ut til at det blir lagt opp til. Bare på denne måten sikrer man at begge deler blir godt prioritert fremover.

Her tar vi også med at det i forbindelse med revideringen av Bergen kommunes viltrapport (Mikkelsen og Søyland 2017) ble foreslått en liste med 19 aktuelle tiltak (både kartlegginger og praktiske tiltak) for dyrelivet i Bergen. Etter vår mening bør tiltakene på denne listen vurderes når en handlingsplan for naturmangfoldet skal utarbeides. Vi kjenner for øvrig ikke til at noen av disse tiltakene har blitt utført.

En bedre oversikt

En utfordring som har vist seg i Bergen kommune, er at det virker som at få ansatte i kommunen har en oversikt over all den kunnskapen som faktisk finnes om naturen i Bergen – og at denne kunnskapen derfor dessverre i for liten grad blir brukt i naturforvaltningen/arealforvaltningen (her kan f.eks. saken om Kokstaddalen tjene som et aktuelt eksempel). Det er mange involverte ansatte i kommunen når det gjelder natur- og friluftslivsforvaltning, og det ser ut til å være relativt stor utskiftning – og det er også mange uten biologisk utdanning/bakgrunn som av ulike årsaker jobber med naturforvaltning. Derfor er det nå bra at man gjennom rapporten *Naturmangfold i Bergen kommune – Kartleggingsstatus for naturtyper og arter*⁶, nå har fått en god faglig oversikt over både hva som finnes av kunnskap, og over hvilken kunnskap som er aktuell å fremskaffe i fortsettelsen.

Barn og unge som målgruppe

Vi savner barn og unge som en klart definert målgruppe for naturstrategien. Vi mener at naturmangfold må bli en tydeligere del av grunnskolens pensum i Bergen kommune – noe naturstrategien med fordel kan legge opp til. Det er den oppvoksende slekt som både må hankses med natur- og miljøendringene som vi nå ser, og som etter hvert også skal forvalte den lokale naturen på vegne av sine etterkommere.

Forum for natur og friluftsliv Hordaland og arealpolitikk i Bergen

Naturkrisen er akutt, og det må derfor handles nå – også lokalt. FNF Hordaland og flere av våre tilsluttede organisasjoner har de siste par årene involvert og markert oss i flere arealsaker i Bergen kommune; slik som Kokstaddalen (Posten Bring mm.), Kalgane og Søråskryset⁷, Tennebekk

---

⁶ <https://www.bergen.kommune.no/politikere-utvalg/api/fil/bk360/5939118/Naturmangfold-i-Bergen-kommune>

⁷ https://fnf-nett.no/hordaland/wp-content/uploads/sites/19/2022/06/2022-06-14_Fanaposten_-_2022-06-14_print.pdf

(gravplass- og krematorietomten), Storevatnet på Sandviksfjellet⁸, og Benshaugen/Helgeplassen i Fyllingsdalen⁹.

Med dette håper FNF Hordaland at vi har bidratt med noen konstruktive innspill til den videre prosessen, og takker også for at vi på flere måter har blitt invitert til å være med i prosessen som skal munne ut i en naturstrategi for Bergen kommune.

Vennlig hilsen,

Forum for Natur og Friluftsliv (FNF) Hordaland

v/ koordinator Gunvar Mikkelsen

Dag Sandvik, naturvernansvarlig i Bergen og Hordaland Turlag

Forum for Natur og Friluftsliv Hordaland er et samarbeidsforum for natur- og friluftsansjoner i Hordaland, som arbeider for å ta vare på natur- og friluftsansjone i det tidligere fylket. Per i dag er det elleve organisasjoner tilsluttet FNF Hordaland: Bergen og Hordaland Turlag (DNT), Naturvernforbundet Hordaland, Norges Jeger- og Fiskerforbund Hordaland, Bergen og Omland Friluftsråd, BirdLife Norge avd. Hordaland, Hordaland fylkeskystlag, Norsk Botanisk Forening Vestlandsavdelingen, Syklistenes Landsforening Bergen og omegn, Voss Utferdslag (DNT), Voss Kajakklubb og Hordaland krins av Norges Speiderforbund. Sammen representerer organisasjonene rundt 40 000 medlemmer.

---

⁸ https://fnf-nett.no/hordaland/wp-content/uploads/sites/19/2022/10/Uttalelse-til-Dam-Storevatnet_FNF-Hordaland_171022.pdf

⁹ https://fnf-nett.no/hordaland/wp-content/uploads/sites/19/2021/12/Byens-gronne-lunger-bli-redusert-bit-for-bit_BA071021.pdf